

Grecia

Masca lui Agamemnon

An al conflictelor, dezastrelor și neliniștilor majore, 2016 înseamnă, totuși, și anul aducerii în prim-planul atenției noastre, sub egida UNESCO, a filosofului Aristotel, la două milenii și patru secole de la naștere. Deși atât de greu încercată, și economic, și politic, Grecia, țara în care marele gânditor a văzut lumina zilei, a reușit să se mobilizeze exemplar și într-un evantai amplu de manifestări omagiale să-i închine două de vârf, de fapt cele mai importante de pe planetă prin participarea reprezentanților intelectualității din întreaga lume. Este vorba de forumul internațional organizat în mai de Centrul Interdisciplinar pentru Studii Aristotelice al Universității Aristotelice din Salonic și de Congresul Mondial de Filosofie Aristotel – 2400 de ani de la naștere, organizat de Societatea Filosofică din Grecia, de Asociația Internațională a Filosofiei Grecești și de Societatea Filosofică din Cipru, sub înaltul patronaj al președinților celor două țări și beneficiind esențial de incontestabilul prestigiu de care se bucură în rândul filosofilor de pretutindeni Prof. Konstantine Boudouris și de dinamismul imprimat pregătirilor de Domnia Sa în calitate de președinte al Comitetului Elen de Organizare a Congresului.

Cu peste 400 de participanți de pe toate continentele, programul comunicărilor științifice a anunțat și șase români, între care Marin Aiftincă, reprezentând Institutul de Filosofie al Academiei Române, și Niadi-Corina Cernica, de la Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava. Dar nu acestor participanți și nici acestor comunicări, nesurprinzător de bogate, dată fiind amploarea creației cunoscute a lui Aristotel, le sunt consacrate rândurile următoare, ci invitației gazdelor de a profita de Congres, în timpul liber și după zilele sale, ca să cunoaștem Atena și zona înconjurătoare. Rânduri care încep cu prima pauză de prânz, în care am zburat să revedem Muzeul Național de Arheologie al Greciei. Pentru că îl străbătusem de la un capăt la altul în urmă cu trei ani, am hotărât ca de data aceasta să-l vizităm fără grabă, întârziind la ce ne place mai mult. Așa că răspunzând chemării irezistibile a ochilor desenați de două spirale ale vieții pe un fragment din chipul unei bufnițe, studiem, admirăm piesă după piesă în sălile destinate civilizației miceniene, civilizație dezvoltată în mileniul II î. Hr., uluite iar și iar de mulțimea aurului („Micene, cea bogată în aur”, cum spunea Homer) și de finețea lucrăturii exponatelor,

Masca lui Agamemnon

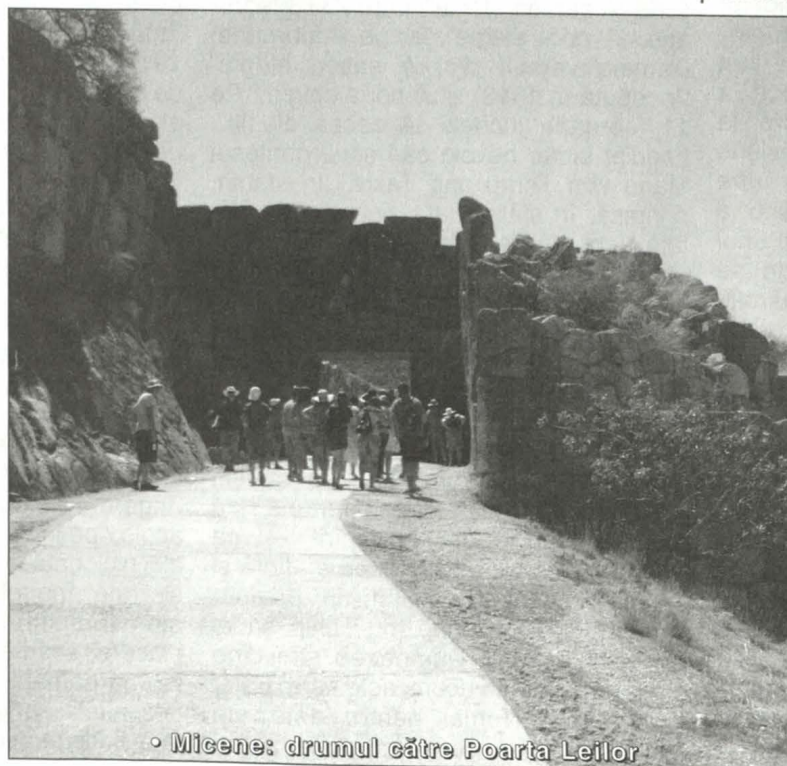
vase, bijuterii, elemente ale armelor, ale însemnelor puterii și desigur măștile mortuare. Cu celebra Mască a lui Agamemnon, însoțită și aici, ca în orice imagine și text care îi sunt dedicate de povestea vieții lui Heinrich Schliemann, unul din cei mai mari cititori ai lui Homer și unul din puștii care au ieșit din bibliotecă pentru a-i căuta epopeile în pământ. Astfel a ajuns să descopere vestigiile Troiei în Turcia de azi și astfel a reușit să scoată la lumină în Peloponez, la Micene, Cercul A, cum este numită de arheologi porțiunea de acropolă adăpostind mormintele regale. Este cunoscută telegrama pe care i-a trimis-o pe 16/28 noiembrie 1876 regelui Georgios I al Greciei: „Cu mare bucurie o anunț pe Majestatea Voastră că am descoperit mormintele care, după Pausanias, ar aparține lui Agamemnon, Casandreii și însoțitorilor lor, uciși de Clitemnestra și de ibovnicul ei, Egist (...) Înăuntrul acestor morminte, am găsit comori fabuloase și obiecte de aur masiv. Singure aceste comori sunt îndeajuns ca să umple un mare muzeu, care ar deveni cel mai faimos din lume și care ar atrage în Grecia mii și mii de străini, din toate țările.” Iar legenda adaugă suspinul său coplesit: „Am privit chipul lui Agamemnon...” Când și noi, două străine din România în mulțimea de vizitatori ai amiezii, înțelegem că facem parte din profeția lui Schliemann, păsările și lei de aur de pe pumnale își înalță atent capetele, coarnele de aur ale paharului de argint în formă de taur vibrează, iar ochii de pe chipul de aur pur al lui Agamemnon se deschid și mai adânc visului lor. Atunci am știut că suntem așteptate la Micene.

Lăsăm în urmă muzeul, alt muzeu, pentru că suntem în altă zi, a călătoriei ajunse la destinație, în câmpia verde a Argolidei, în punctul care o leagă de Corint, și începem urcușul pe acropolă, o colină străjuită de alte două mai înalte, Sara, la sud, și a profetului Ilie, la nord. Nu înălțimea,

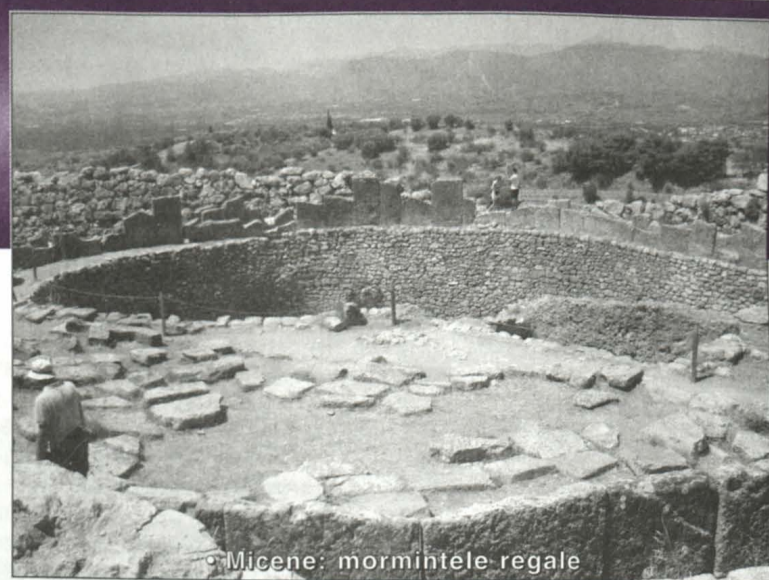
Micene are doar circa 40 de metri, arșița verii și îndeosebi așteptarea întâlnirii fac drumul mai greu. Fiindcă urmează să trecem prin celebra Poarta a Leilor, monument de arhitectură unic, împodobit în partea superioară cu cea mai veche sculptură monumentală din Europa, emblema Atrizilor. Cu soarele la zenit, făptura mândră a celor două fiare se află în umbră, dar săgețile aparatelor foto, ale camerelor de luat vederi, ale privirilor noastre le găsesc, fără să le facă să tresară, adâncindu-le însă enigma chipurilor dispărute.

Stăm pe creste de piatră ieșind ca niște rădăcini vechi prin iarba subțire și încercăm să cuprindem Cercul A și să identificăm locul mormântului în care a fost găsită Masca lui Agamemnon. O țin în mâini, foită de aur subțire, dar cu ceva catifelat, vegetal și viu în ea. Schliemann și-a închipuit că a stat pe fruntea și pomeții înalți ai lui Agamemnon, cu pleoapele închise și fața în sfârșit destinsă după zbaterea în năvodul aruncat asupra sa de Clitemnestra și Egist și după sfâșietoarea suferință a celor trei lovituri de secure. Dar tot atât de îndreptățit este să o așezăm peste ochii deschiși înăuntrul ai lui Homer. Existența palpabilă a acestei măști, realitatea ei, este creatoare de real.

Pentru că și la Micene fiind, aparținem Congresului Mondial de Filosofie Aristotel – 2400 de ani de la naștere, mă gândesc la copilăria și adolescența filosofului trăite atât de mult cu Homer, recunoscând că îmi place să cred că spre deosebire de unii din cititorii și cercetătorii de mai târziu, Aristotel nu a fost încercat de îndoiele privind adevărul existenței lui Homer, că nicio întrebare privindu-le autorul și paternitatea nu i-au știrbit bucuria lecturii „Iliadei”, a „Odiseii” și a memorării unor

Micene: drumul către Poarta Leilor

Micene: mormintele regale

ample fragmente din cuprinsul lor. A crescut cu Homer, a învățat cu Homer și s-a întors mereu la Homer – „meșter desăvârșit”, excelând „în atâtea privințe”, „ajutat fie de o practică artistică deosebită, fie de talentul său firesc”, poet care „în materie de limbă și cugetare (...) îi întrece pe toți”, cum spune, între atâtea alte aprecieri, în „Poetica”, și în vestitele peripatetici, și în cursurile ținute la Lyceum și între atâtea din cărțile sale. Iar degetele lui Homer, dacă nu au scris, cu siguranță au citit, gravată de timp (timpul spiralat al vederii bufniței), scrisoarea pe care se zice că regele Filip al II-lea al Macedoniei i-ar fi trimis-o lui Aristotel, cerându-i să se ocupe de educația fiului său, „Am un fiu, însă mulțumesc mai puțin zeilor că mi l-au dat, cât mai ales că au făcut ca el să se nască în timpul tău. Sper că grija ta și vederile tale îl vor face demn de mine și de viitoarea sa țară”. Și tot poveștilor hrănite de condiția lui Aristotel profesor al adolescentului Alexandru aparține și aceea a unei versiuni a „Iliadei”, adaptate pentru prințul care avea să-și facă din Ahile un ideal și care atât de curând avea să ajungă Alexandru cel Mare, să cucerească lumea înaintea lui Aristotel, dar să o și piardă spre deosebire de marele gânditor al Antichității.

Masca lui Agamemnon se îndreaptă ușor în palme, ca un chip ridicat în capul oaselor sub atingerea unei adieri venind din coroana de piatră a

mormintelor regale. O adiere asemenea unei respirații ușoare, rare, poate o dată la o viață de om după moarte. O privesc și mă întreb, dacă vitejia și onoarea au fost lecțiile lui Ahile, ce anume va fi ales Aristotel, o natură umană nu numai atât de înzestrată, ci și de complexă, pentru Alexandru de la Agamemnon? Nu cunosc, dar bănuiesc răspunsul, amintindu-mi de întoarcerea sa triumfală, având-o alături, tristă, pe Cassandra. Primit ca un zeu de Clitemnestra, cu tot drumul până la palat acoperit din porunca ei cu țesături din purpură, Agamemnon refuză să calce pe acestea până nu-și scoate sandalele, înaintând desculț. Picioarele sale goale se înrudesesc cumva cu mâna goală pe care Alexandru a cerut să-i fie lăsată deasupra mormântului.

Investigațiile specialiștilor au demonstrat că Masca lui Agamemnon, mai veche cu câteva secole decât timpul „Iliadei” și al „Odiseii”, nu a putut să stea pe fața regelui din Micene, dar creatoare de real, ea l-a făcut pe Schliemann să ne mărturisească: „Am privit chipul lui Agamemnon...” După cum câți dintre noi, dincolo de forma de neuitat din prețiosul metal, nu l-am văzut, cu lumina din orbitele ochilor săi fără moarte, pe Homer? Același sentiment, al Măștii lui Agamemnon pe osatura feței la care visăm cu putere, îl am acum, după Congresul Mondial de Filosofie Aristotel – 2400 de ani de la naștere, răsfoind volumul substanțial al documentelor sale. Hârtia scris-tipărită are ceva din noblețea foitei de aur, când se ridică să mă privească și mă aplec să o văd, într-un susur fin de cigale – cigalele din măslinii de la Școala de Filosofie a Atenei, gazda săptămânii dedicate comunicărilor și dezbaterilor pe marginea operei marelui filosof și om de știință. Și pentru o clipă, la unison cu peste 400 de participanți, trăiesc tăcut sublimul exclamației de odinioară a arheologului cititor al lui Homer: „L-am privit pe Aristotel!” Cu ochii planetei noastre gânditoare în anul 2016.